

Holokaustas literatūroje

Sausio 27-ąją minima Tarptautinė holokausto aukų atminimo diena. Holokaustas – sistemingas, masinis žydų tautos naikinimas, vykdytas Atrojo pasaulinio karo metais Adolfo Hitlerio vadovaujamų nacių bei jų kolaborantų. Šiomet taip pat sukanka 75 metai, kai buvo išlaisvinta Aušvico (Osvencimo) koncentracijos stovykla Lenkijoje.

Minėdami šią dieną siūlome keletą knygų jaunesniesiems ir vyresniesiems paaugliams holokausto tema.

„Kas turėtų būti Holokausto bibliotekoje vaikams? Geriausiuose pasauliuose ten nebūtų nieko, nes vaikų pasaulyje Holokaustas niekada neįvyktų. <...> Bet Holokaustas nutiko ir dėl ateities bei tam, kad prisimintume praeitį, norime mokyti vaikus apie tai tikėdamiesi, kad prisimindami siaubą ir ieškodami būdų, kaip tai suprasti, mes galbūt apsidrausime, kad tai nepasikartotų,“ – įvade į knygų vaikams apie Holokaustą bibliografinį sąrašą rašo Clare Rudin, buvusi Holokausto išteklių centro ir archyvo Niujorke bibliotekininkė.

Lowry, Lois. Suskaičiuotos žvaigždės

Šioje Niuberio (Newbery) medaliu apdovanotoje knygoje pasakojama apie drąsią dešimtmetę danę Anemariją Johansen. Per karą 1943 metais ši mergaitė nepabijojo vokiečių ir padėjo išgelbėti ne tik geriausią savo draugę, bet ir daug kitų žydų. Parašyti pasakojimą autorę įkvėpė tikra istorija. Tai jaudinanti visas kliūtis įveikiančios draugystės, drąsos ir žmogiškumo pamoka.

Toksvig, Sandi. Hitlerio kanarėlė

Danų kilmės rašytojos Sandi Toksvig anglų kalba parašyta knyga, pirmą kartą publikuota Didžiojoje Britanijoje, netrukus buvo išversta į daugelį kalbų ir pelnė pasaulinį pripažinimą. „Hitlerio kanarėlė“ – nėra tradicinė novelė apie Antrąjį pasaulinį karą. Tai humoro kupinas, neįtikėtinai drąsus pasakojimas, įkvėptas autorės tėvo gyvenimo istorijos, o daugelio veikėjų prototipai – pačios Sandi šeimos nariai.

Bamsė įpratęs prie dramų. Jo mama – žymi aktorė, o geriausias draugas Antonas – vienas drąsiausių vaikų visoje Danijoje. Dabar viskas kitaip. Jis supranta, kad reikia bijoti, bet dar nežino ko. Vokiečių? Britų? Prancūzų?

Meras, Icchokas. Geltonas lopas

Tai autobiografinis pasakojimas apie tragišką žydų berniuko vaikystės patirtį.

Atsitiktinai išlikusio nesušaudyto, patyrusio tėvų žūtį, kasdien tykojusios mirties siaubą, berniuko gyvenimas lietuvių valstiečių šeimoje atskleistas gyvai ir autentiškai.

Leyson, Leon. Berniukas ant medinės dėžės

Net siaubingiausiose pasakose neteko susidurti su tokiomis pabaisomis, kokias sutikau po kelerių metų, ir tokiu didvyriu, kuris apsimesdamas pabaisa išgelbėjo man gyvybę.

Antrojo pasaulinio karo metais naciai, užėmę Lenkiją, žydams paruošė tikrą košmarą. Vienas drąsus žmogus nutarė padėti žydams, nors už tai galėjo sumokėti gyvybę. Ar teko girdėti apie Šindlerį? Apie tai, ką jis padarė?

Šią istoriją verta išgirsti. Tai pasakojimas apie tų laikų įvykius iš lūpų paauglio, perėjusio pragarą.

Frank, Ana. Dienoraštis

Stebuklas, kad dar neatsisakiau visų savo vilčių – juk jos juokingos ir neįgyvendinamos. Laikaisi jų įsikibusi ir, nepaisydama jokių aplinkybių, tikiu, kad žmogaus širdis iš prigimties gera.

Anos Frank dienoraštis – vienas iškalbingiausių ir labiausiai jaudinančių holokausto liudijimų. Slapstydamosi nuo nacių Amsterdame su šeima ir draugais, Ana rašė dienoraštį nuo 1942 m. birželio 12 d. iki 1944 m. rugpjūčio 1 d. Ji mirė Bergen – Belzeno koncentracijos stovykloje 1945 metais nesulaukusi šešioliktojo gimtadienio.

Rudaševskis, Icchokas. Vilniaus geto dienoraštis

Ichchaoko Rudaševskio „Vilniaus geto dienoraštis“ – Mindaugo Kvietkausko iš originalo (jidiš) kalbos į lietuvių kalbą išverstas, 1944 m. liepą buvusio Vilniaus geto teritorijoje, vieno Dysnos gatvės namo palėpėje, rastas penkiolikmečio berniuko dienoraštis, apipavidalintas knygų dailininkės Sigutės Chlebinskaitės. Icchoko Rudaševskio (1927–1943) užrašai – pasaulyje gerai žinomas ir svarbus Holokausto istorijos šaltinis. Nuo labiausiai pasaulyje žinomo Amsterdamo žydaitės Anos Frank dienoraščio jis skiriasi tuo, jog fiksuoja ne tik privatų gyvenimą, bet ir visos žydų bendruomenės kovą už išlikimą. Dienoraštyje daug pasakojama apie gete atsikūrusią realinę gimnaziją, moksleivių kultūrinę veiklą, geto teatrą, išlikti bandančios bendruomenės vidinį susiskaldymą, atsirandančias vidines geto kastas.

Zusak, Markus. Knygų vagilė

Užburiantis pasakojimas apie Lizelę Meminger, devynmetę knygų vagilę, vieną iš tų kaskart išliekančiųjų, apie šaunią ir visiškai nebaisią pasakotoją Mirtį, tikrą Lizelės draugą Maksą. Tiksliai knygos ir patraukė neįprastos pasakotojos dėmesį mergaitę ji matė tris sykius...

„Knygų vagilė“ – itin drąsi ir graži istorija apie ketvirtojo dešimtmečio karo niokojamą Vokietiją, labai skirtingus jos žmones ir likimus.

Terranova Nadia, Amit Ofra. Brunas. Berniukas, kuris išmoko skristi

Vargu, ar kas Galicijoje būtų galėjęs pagalvoti, kad vieną dieną šis žydų berniukas – drovus ir uždaras, neryžtingas ir nerangus dėl savo didelės galvos – taps vienu garsiausių Europos rašytojų.

Ir net nebūtų galėjęs įsivaizduoti, kad jo žūtis bus tokia tragiška ir beprasmė.

Žodžiai ir piešiniai, subtilūs ir jaudinantys kaip „Cinamoninės krautuvės“, skirti Brunui Šulcui (Bruno Schulz) atminti.

Meras, Icchokas. Lygiosios trunka akimirka

Romane vaizduojamas Vilniaus getas karo metais. Tačiau tai ne tik istorinis žvilgsnis - tai situacijų visuotinumą ir pasirinkimų prasmę. Romano veiksmas susideda iš trijų lygmenų - šachmatų partijos, Izaoko ir Esteros meilės bei šešių pasakojimų apie šeimos patriarcho Abraomo Lipmano vaikus. Velniškas žaidimas kuria įtampą: jei laimės komendantas, žus geto vaikai, o Izaokas liks gyvas; jei laimės jaunuolis, jis žus, bet vaikai bus išgelbėti. Vienintelė beveik neįmanoma išėitis - lygiosios. Gryna, švari kalba be vertinimų ir epitetų. Šis Icchoko Mero romanas-pasakojimas priskiriamas prie šedevrų.

Boyne, John. Berniukas dryžuota pižama

Tai istorija apie holokaustą, kurią pasakoja devynmetis Brunas, vokiečių karininko sūnus. Jis visiškai nesuvokia kas vyksta aplinkui, netiki net tuo, ką regi savo akimis.

Niekas neįveikia jo naivumo. Brunas susidraugauja su bendraamžiu žyduku Šmueliu. Juodu skiria spygliuota tvora, bet jų draugystė vis stiprėja.